

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.
TH/tfo

Vår ref.
23/1921 - SCH

Dato
02.05.2023

Dokument 8:215 S (2022–2023) Representantforslag om mer rettferdig inkasso og gjeld i dyrtid

Jeg viser til brev 14. april 2023, der jeg er bedt om å gi en uttalelse til Dokument 8:215 S (2022–2023) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Kari Elisabeth Kaski og Kathy Lie om mer rettferdig inkasso og gjeld i dyrtid. Forslag nr. 6 hører under Barne- og familiedepartementets ansvarsområde og kommenteres derfor etter innspill fra dette departementet.

Først vil jeg si at jeg deler bekymringen for at mange nå er i økonomiske vanskeligheter. Jeg er også enig i at det er god grunn til å se på inkassoregelverket, og at arbeidet med ny inkassolov er viktig.

Forslag nr. 1: «Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag om innføring av rentetak i Norge.»

Tilbudet av usikrede låneprodukter er stadig i utvikling, og dette krever fortsatt årvåkenhet og videreutvikling av regelverket. Regjeringen følger derfor nøye med på markedet for forbrukslån, bl.a. for å kunne vurdere behovet for ytterligere tiltak. Rente- og kostnadstak finnes i en del EU-land, og kan ha en viktig funksjon i markeder der tilbud om lån med kort løpetid og høye kostnader er utbredt. Det synes ikke å være et særlig omfang av denne typen lån i Norge, men regjeringen vil vurdere behovet for rentetak i Norge når det reviderte forbrukerkredittdirektivet er vedtatt i EU.

Forslag nr. 2: «Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med et forslag om å begrense bruken av eksterne inkassatorer ved innkreving av usikret gjeld.»

Det vises til min uttalelse til Dokument 8:200 S (2021–2022) forslag 2, som gjelder det samme temaet:

Etter hovedregelen i inkassoloven § 17 plikter skyldneren å erstatte fordringshaverens nødvendige kostnader ved utenrettslig inndrivning av forfalte pengekrav. I inkassoforskriften er det gitt satser for kostnadene skyldneren plikter å erstatte. Kostnadene skyldnerne kan måtte erstatte, er høyere hvis inndrivningen skjer gjennom et inkassoforetak, enn hvis fordringshaveren inndriver kravet selv. Differansen øker med kravenes størrelse, og ved inndrivning av store krav er den betydelig.

Slik jeg ser det, bør likevel ikke lovgiveren begrense bruken av inkassoforetak ved inndrivning av usikret gjeld, så lenge kravet er rettmessig. En sak er at hensynet til fordringshaveren taler for dette. Jeg viser i den forbindelse særlig til at det er av avgjørende betydning for fordringshaverne å få inndrevet penger de har krav på. Men det er også viktig for næringsdrivende å kunne spesialisere seg på visse varer eller tjenester, og å anskaffe andre varer og tjenester fra tilbydere av disse. En annen sak er at det ville kunne gå ut over skyldnerne dersom fordringshaverne måtte inndrive kravene selv. Jeg viser i den forbindelse til at det gjelder regler for inkassoforetakenes inndrivning som beskytter skyldnerne, og at inkassoforetakene har bevilling fra Finanstilsynet og er under Finanstilsynets tilsyn. Dersom forbrukere mener at inkassoregelverket er brutt i deres sak, kan de klage til Finansklagenemnda Inkasso. Kort sagt er det grunn til å tro at inndrivningen gjennomgående ville blitt mindre profesjonell dersom fordringshaverne inndrev kravene selv i stedet for å sette bort inndrivningen til et inkassoforetak. Jeg går også ut fra at sakene generelt sett ville gått raskere til namsmyndighetene dersom fordringshaverne ikke hadde anledning til å bruke inkassoforetak.

Forslag nr. 3: «Stortinget ber regjeringen levere et forslag til inkassolov innen statsbudsjettet for 2024.»

Departementet arbeider som kjent med en proposisjon om ny inkassolov. Arbeidsgruppen som så på den gjeldende inkassoloven, leverte en omfattende rapport med mange forslag, og det har kommet mange høringsuttalelser. Departementet vurderer både arbeidsgruppens rapport og høringsuttalelsene grundig. Etter mitt syn er det viktig å fremme et godt og gjennomarbeidet lovforslag. Ny inkassolov har ikke noe med statsbudsjettet å gjøre. Arbeidet med ny inkassolov er et stort arbeid. Det er avgjørende at loven innrettes slik at den treffer etter intensjonen. Det er i dette arbeidet viktig å ha god dialog med ulike aktører som representerer ulike interesser. Lovarbeidet har høy prioritet i departementet. Men det vil ikke legge opp til en god lovprosess å knytte fremdriften i lovarbeidet til når statsbudsjettet legges frem. Et slikt forslag vil kunne medføre at kvaliteten på denne svært viktige loven ikke blir som

ønsket. Det vil være svært uheldig. Forslag til ny inkassolov vil bli fremlagt så raskt det lar seg gjøre.

Forslag nr. 4: «Stortinget ber regjeringen så snart som mulig redusere salærene på større inkassokrav.»

Som nevnt følger det av hovedregelen i inkassoloven § 17 at skyldneren plikter å erstatte fordringshaverens nødvendige kostnader ved utenrettslig inndrivning av forfalte pengekrav, og det er gitt nærmere regler om kostnadsdekningen i inkassoforskriften. Kongen i statsråd vedtok i 2020 forholdsvis store kutt i inkassosalærene fordi man så at arbeidet med en ny inkassolov og -forskrift ville ta tid og det var behov for å redusere inkassosalærene på et tidligere tidspunkt. Bakgrunnen for at salærene for små krav ble kuttet prosentvis mer enn salærene for store krav, var at det særlig var ved inndrivningen av små krav at man antok at salærene oversteg de faktiske inndrivingskostnadene. Departementet vurderer reglene om skyldnerens ansvar for inndrivingskostnadene i arbeidet med ny inkassolov og inkassoforskrift.

Forslag nr. 5: «Stortinget ber regjeringen i forslaget til den nye inkassoloven om å sette salærnivåene på alle inkassokrav så lavt at de ikke dekker innkrevingskostnadene fullt ut.»

Arbeidsgruppen foreslo i sitt forslag til ny inkassolov en sakskostnadsregel om at skyldneren plikter å dekke rimelige kostnader til utenrettslig inndrivning. Jeg er kjent med at flere høringsinstanser har tatt til orde for at fordringshaveren skal dekke deler av inndrivingskostnadene selv. Jeg mener at regjeringen på vanlig måte må vurdere saken og fremme det lovforslaget som den mener har de beste grunnene for seg. Videre vil Stortinget på vanlig måte kunne ta stilling til regjeringens forslag ved sin påfølgende behandling av saken.

Forslag nr. 6: «Stortinget ber regjeringen utvide gjeldsregistrene til å gjelde både pantesikret gjeld, inkassogjeld og ikke-sikret gjeld.»

Barne- og familiedepartementet har ansvaret for gjeldsinformasjonsloven med forskrift, som er det rettslige grunnlaget for ordningen med gjeldsregister. Det er i dag tre foretak som har fått tillatelse fra BFD til å drive slik virksomhet. Ordningen omfatter kun usikret forbrukskreditt. Bakgrunnen for dette er at gjeld i form av forbrukslån, kjøpekreditter og kredittkortgjeld lett kan skape problemer i forbindelse med kredittvurdering. Det er svært mange tilbydere av slik kreditt, og det kan være lett for forbrukerne å miste oversikten. Enkelte kan også bli fristet til å unnlate å oppgi forbrukskreditt i forbindelse med lånesøknader for å øke muligheten for å få lån. Disse problemene har blitt mindre etter at ordningen med gjeldsregistrering ble innført, og forutsetningene for å gjøre gode kredittvurderinger er nå blitt vesentlig bedre.

Gjeldsinformasjonsloven inneholder en forskriftshjemmel som åpner for at ordningen kan utvides med pantesikret gjeld. Dette vil i hovedsak være boliggjeld og gjeld stiftet i forbindelse med kjøp av biler og andre registrerbare kjøretøyer. BFD sendte høsten 2022 et forslag til utvidelse med pantegjeld på høring. Høringsinstansene var stort sett positive, noe som i særdeleshet gjaldt finansbransjen. Men flere var også skeptiske, bl.a. Brønnøysundregistrene, Statens Kartverk og Datatilsynet. Hovedinnvendingen fra disse instansene var at det vil svekke personvernet i for stor grad dersom så mye persondata samles i et gjeldsregister. Det har også blitt pekt på at pantegjeld allerede kan spores opp via eksisterende registre samt at slik gjeld ikke utgjør noe problem for kredittvurdering. På dette grunnlaget innvendes det at det ikke er nødvendig å utvide gjeldsinformasjonsordningen for å bedre kredittvurderingen, noe som er formålet med ordningen. Dersom utvidelsen ikke kan anses nødvendig, vil den heller ikke være lovlig i henhold til personvernforordningen, som krever at all behandling av personopplysninger må være nødvendig for formålet. Det er ikke tilstrekkelig at behandlingen har nytteverdi. Personvernforordningen går foran nasjonal lov dersom det skulle oppstå motstrid.

På denne bakgrunn har BFD funnet det nødvendig å gjøre en grundigere vurdering av personvern hensyn når det gjelder spørsmålet om eventuell utvidelse av gjeldsregisterordningen med pantegjeld. Dette arbeidet pågår nå.

Når det gjelder utvidelse med annen gjeld, slik representantene nevner, vil BFD komme tilbake til dette i et eget høringsnotat etter at spørsmålet om utvidelse med pantegjeld er avklart. Også spørsmålet om ytterligere utvidelse må vurderes grundig opp mot personvernet.

BFD viser for øvrig til Stortingets anmodningsvedtak 620 av 31. mai 2022 om utvidelse av gjeldsregistrene. Arbeidet som er nevnt ovenfor er regjeringens oppfølging av dette vedtaket.

Forslag nr. 7: «Stortinget ber regjeringen forby salg av fordringer for usikret gjeld som er gitt etter en forenklet kredittvurdering.»

Det er i de senere år iverksatt flere tiltak for å redusere veksten i forbrukslån.

Det er i utgangspunktet et alminnelig pengekravsrettslig prinsipp at pengekrav fritt kan overdras. Finansavtaleloven har gitt regler til vern av kredittkunder som er forbrukere, slik at det nevnte utgangspunktet gjelder med betydelige modifikasjoner. Reglene har blitt ytterligere innskjerpet for å verne kredittkunden i forbindelse med den nye finansavtaleloven, som trådte i kraft 1. januar 2023.

Adgangen til å overdra pengekrav og kredittkundens rettigheter ved overdragelse av pengekrav er regulert i finansavtaleloven §§ 2-13 og 2-14. Er kredittysteren et

finansforetak som nevnt i finansforetaksloven § 1-3 eller en kommune eller fylkeskommune, kan pengekravet bare overdras dersom skyldneren særskilt samtykker til overdragelsen. Samtykket kan tidligst gis 30 dager før overdragelsen. Kravet om samtykke gjelder likevel ikke dersom pengekravet overdras til et organ for stat eller kommune eller til et finansforetak som etter reglene i finansforetaksloven eller regler gitt i medhold av finansforetaksloven kan tilby tilsvarende kreditt til forbrukere i Norge.

Ved overdragelse av pengekrav som er stiftet ved avtale etter finansavtaleloven kapittel 5 om kredittavtaler eller kapittel 6 om kausjonsavtaler, gjelder loven tilsvarende i forholdet mellom skyldneren og erververen av pengekravet, med mindre noe annet er fastsatt i lov, jf. finansavtaleloven § 2-13 første ledd.

Ved overdragelse eller pantsetting av pengekrav som nevnt ovenfor kan skyldneren overfor erververen eller panthaveren gjøre gjeldende de samme innsigelser og motkrav som skyldneren kunne gjøre gjeldende overfor avhenderen, med mindre noe annet er fastsatt i lov. Dette følger av finansavtaleloven § 2-14 første ledd.

Jeg nevner også at reglene om kredittvurdering er vesentlig strengere i den nye finansavtaleloven, se § 5-2 første ledd første punktum. Det er ikke lenger adgang til å foreta en «forenklet» kredittvurdering. Det skal nå alltid gjøres «en grundig vurdering» av kundens kredittevene. Denne plikten kan ikke fravikes ved avtale, jf. § 1-9 første og annet ledd.

Når det gjelder videre arbeid med denne problemstillingen, kan jeg nevne at departementet følger opp anmodningsvedtaket om utredning av muligheten for å forby salg av forfalte fordringer hvor forbruker er debitor, som ble truffet ved behandlingen av Dokument 8:200 S (2021–2022). Dette vil man komme nærmere tilbake til. Flere relaterte spørsmål vil dessuten bli vurdert i forbindelse med arbeidet med ny inkassolov, som for eksempel inndrivning av konserninterne krav.

Forslag nr. 8: «Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at låntaker får forkjøpsrett til fordringen på samme vilkår som långiveren er villig til å selge for til tredjepart.»

Den nye finansavtaleloven gir låntakeren et betydelig styrket vern ved inngåelse av en kredittavtale og en sterk beskyttelse ved overdragelse av fordringer. En forkjøpsrett griper vesentlig inn i kredittyterens avtalefrihet, og jeg mener det ikke er behov for en slik forkjøpsrett. I praksis vil jeg anta at kredittytere vanligvis ikke selger enkelte fordringer, men en portefølje eller flere fordringer samlet. Det synes derfor urealistisk at en forbruker skal kunne kjøpe fordringen på samme vilkår. Når fordringer selges samlet, vil det dessuten ikke la seg gjøre at flere forbrukere til samme tid skal kunne

utøve forkjøpsrett på samme vilkår til fordringene. Det synes ikke å la seg gjøre å gi forkjøpsrett kun til egen fordring. Vilkårene vil som nevnt gjerne være knyttet til salg av flere fordringer samlet.

Med hilsen

Emilie Mehl

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur